

Time: 2:30 Hours

Marks:75

Instructions:

1. All Questions are compulsory.
2. All Questions carry equal marks.
3. Figures to the right indicate marks.

Q 1 A How do processual and post-processual archaeology differ in their approaches to interpreting ancient civilizations? 15

OR

Q 1 B Examine the different types of Excavated Artifacts.

Q 2 A How did the Mesolithic period in India mark a significant shift in cultural and technological dynamics? 15

OR

Q 2 B Why did Sir V. Gordon Childe define neolithic period as a revolution?

Q 3 A Discuss the developmental stages of Harappan civilization. 15

OR

Q 3 B Trace the religious life of Harappan Civilization.

Q 4 A Review the Megalithic culture in India. 15

OR

Q 4 B Write a detailed note on North Black Polished Ware Sites.

Q 5 Write a short notes on **any three** of the following. 15

- a. Dating Methods
- b. Chalcolithic Culture
- c. Decline of Harappan civilization
- d. Painted Grey Ware sites

*****

(मराठी रूपांतर)

वेळ: २. ३० तास

एकूण : ७५ गुण

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.

प्र.१ अ. प्रक्रियात्मक आणि प्रक्रियोत्तर पुरातत्वशास्त्र त्यांच्या प्राचीन संस्कृतींचा अर्थ लावण्याच्या दृष्टिकोनात कसे वेगळे आहेत? १५

किंवा

प्र.१ ब. उत्खनन केलेल्या विविध प्रकारच्या कलाकृतींचे परीक्षण करा.

प्र.२ अ. भारतातील मध्यपाषाण कालखंडाने सांस्कृतिक आणि तांत्रिक गतीशीलतेमध्ये महत्त्वपूर्ण बदल कसा केला? १५

किंवा

प्र. २ ब. सर व्ही. गॉर्डन चाइल्ड 'नवपाषाण काळ' ही 'क्रांती' म्हणून का परिभाषित करतात?

प्र. ३ अ. हडप्पा संस्कृतीच्या विकासाच्या टप्प्यांची चर्चा करा. १५

किंवा

प्र. ३ ब. हडप्पा संस्कृतीतील धार्मिक जीवनाचा मागोवा घ्या.

प्र. ४ अ. भारतातील महापाषाण संस्कृतीचा आढावा घ्या. १५

किंवा

प्र. ४ ब. उत्तरेकडील काळी चित्रित मृदभांड संस्कृती स्थळांवर (NBPW) तपशीलवार टीप लिहा.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टीपा लिहा. १५

- अ. कालमापन पद्धती
ब. ताम्रपाषाण संस्कृती
क. हडप्पा संस्कृतीचा न्हास
ड. चित्रित राखाडी मृदभांड (PGW) स्थळे

*****